

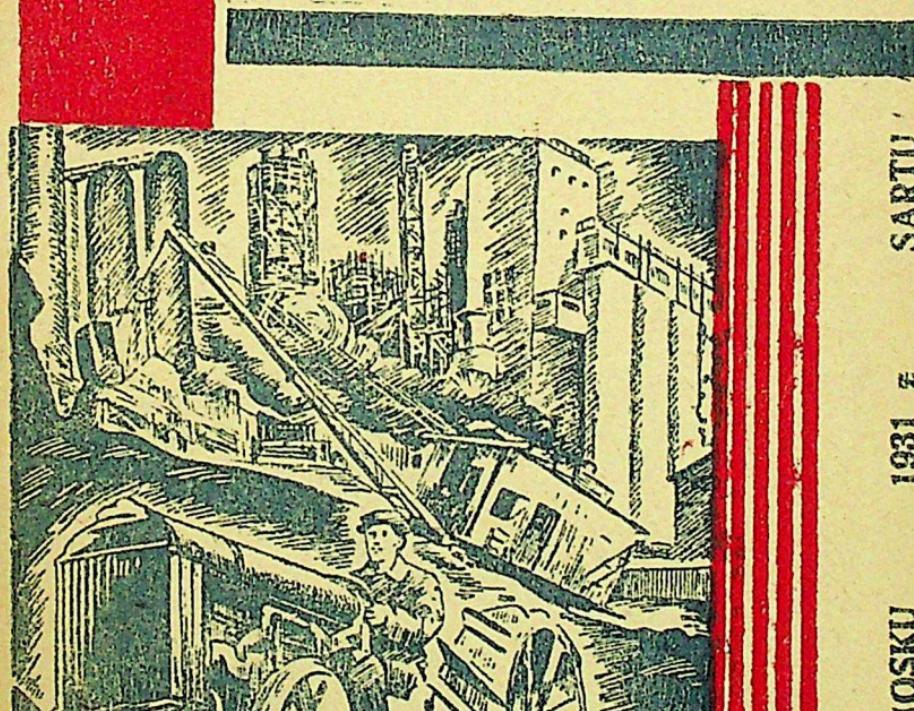
15 denşk.

M K-A №3. 2.

70 P. Kerzençev.

52400 op -

BOLŞEVIKIN SURHALB
RARTƏN XARSZ
NOOLDLHN.

RSFSR OGJ-z

ŞARTU

1931 E

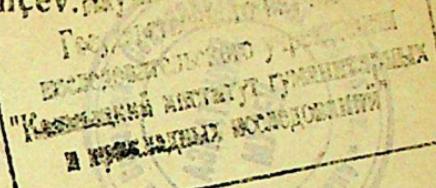
MOSKU

Напечатано
в типографии № 2
Н.-В. Крайполиграфства.
Н.-В. Крайлит № 3932/ХIV
ОГИЗ № 297 СР. МП-14
Тираж 8000.
Саратов IX-31

M 33A
243 № 3. 2

-Deiken pieletarınad negdi!

P. Kerzencev. Hay

BOLŞEVIKIN
SURHALЬ

10-dgc bələg.

PARTƏN XARSƏ
NOOLDLHN.

-5000-p.
(1000)

Kekən Erdni-Aran orculhn.

Tərə Jasvrni—Manzin Nimgrin.

Dotran 5 zurgta.

RSFSR ODJ-z N.-V. Krajin otdeleñi.

SARTU

1931 z.

EN DEGTRT BICƏTƏNЬ.

Xaixni

N y r y g.	3
1. Endygəs jun hardv	5
2. Bolşevikud partinnъ hol uxag xarsz nooldihн	10
3. Barun talan keltelihн	16
4. Troçkin uxan	22
5. Partən xarsz nooldhu	29

NUR YGIN ORMD.

P. Kerzençvin ors kelər— „Paimətka bolşevika“—gidg nerədlətə, partid şine orsn ulst boln, ken cige medrl-serlən əödlylx sanata ulst nerədzi bicsn degrə vəədeg.

Xalımg tanhcin ugatnr, dundan axutnr, kolxoznikudt, orn-nutginnə boln nart delkən vəəlhənə tərtəkminə medzi avxdnə nəkəd bolxo sanahar, ene deere kelsn degrige xalımg kelnd orculzi vəənə bidn. Orculxlarn—degrə umşzi damşad uga ulst nege hazr ike degrə kegəd, vəəsn kevərnİ harhckia—umşxd tyry bolxo gigəd, tere degrige vəlg-vəlgərnİ salhad, nege-nege vəlgərnİ tal-taldni onç kegəd, 1-dgc, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10-dgc vəldg gigəd 9 dektr harkhız vəənə bidn. 5-dgc vəlginnə ormd, en dektrmydəs tyrylz, ömənənə harsn, Kəkən E. A. bicsn „xojr dikatayrin jılıhlnı“ gidg negtr toolx kergətə.—Teged en izlərn 10 dektr bolzənə.

Ene 10 vəlgin (10 degtrin) 10-dgc vəlgni—ene.

Kəkən E.-A.

1931

Təkə sar

Şariy

Bicg es meddg kyn olna tört orz cadxş.

V. I. Lenin.

Orn-nutg bicg es meddg bolxla—en orn-nutg
gin bælhinъ komuna bælh r togtaш bol  uga.

V. I. Lenin.

Bicg es meddgig hararn b r d  rlhx kergte—
xoosar kel d, x l d kerg uga.

V. I. Lenin.

Bicg meddg ulsig d  n  digt h r byrd h d
bicg es meddg  nooldx kerg  bidn . . . kedl 
m sig neg harar, neg digit h r ky x byrd c tog-
tax kerg . En bicksn yyldvrt—mana revoly in
kergin holni xarh z irn .

V. I. Lenin

Socializm togtaшna xadasn —kedlim n byr-
d h nd b  n .

V. I. Lenin.

10-dgç veleg.

PARTƏN XARSZ NOOLDLHN.

1. Endyhəs jum hardgv.

Mana orn-nutgt wəəx ulsin əmn töv—158 saje boldımn. İim ik orna kədlimşenrin kergig mana kommunal parti hardz wəəne. En partın setkl daxz, uxagın medz kesg saje krestyjan uls kədləz jovdg.

Axug sozializmin xaaihar təvnə gidgig mana parti ekn bolz kez wəədg—nart delkəd, əmnenə kymn əmtn yydlsnəs naaran iim wəədilə jum kegdz wəəsimn viş. Delkəd revolyç kez nooldz wəəx nooldand boln Kominternə kədlimştən kyctə hardvr mana parti bolz wəədg men. Nart delkəd əmt daərgc toot uls boln en daərgc ulsin uxa daəgc əmts çuhar mana partyla nooldz, darxar wəəne.

Tegəg, mana parti kez jovsn kədlimştən endy keklə—ter endyn man Sojuzd kegdz wəəx kədlimşt viş, nam daərigrdz wəəx oln keln əmtn əld nooldz wəəv cig—tednə çugtann kədlimşt muuhan xaldaua.

Uerlən keixd, mana parti dotr baruna uxa wərdg Buxarin ednə yge sonsad, hujrin ynpnə əed harhad, kulak ulsin axudn dən-daməg bolad, kolxozmudin fəstlin vərz, nomhrulız egən bolxla—jum bolx wəəsmə?

— Hujrin yne өөдлилхлә, түнөс олз idx, ахуган batlxnъ—kulakud boln selенә naadk cig өөдөн axutasнь вайж вәәсимн—hyjrig xuld dg kyn tynes olzo idx вишиу. Hujr xulddgni—kulak, dundan axuta түнөс өөдөн edlvtәnъ xuldx вишиу—тиклә tednd tusta jumн bolx вәәшн. Hujrig xuldz avdg көдимшнр boln selенә ugatnrt şarklata tyry jumн bolx вәәсимн.

Hujrin упинь bas cig өөдлилхәр, kulakud hujran xuldl uga вәәрәд—manig şaxx вәәшн мөн.

Hujrin yne өөдлилклә—naadk idx uux jumis bas ynterdg zөвтә. Iigәd jumн yntercklә—көдимшн үлсн avdg мөнгинь, көлснін bas өөдлилх көргтә. Көдимшнр көлсн мөнгинь ikdylxlә—тәндә kez harhdg ed-tavr, маşin, xamg jumna ynipь bas өөдлилх. Xamg jumin iigәd yntercklә, ynәs tyrxnъ—saak ygatnr, көдимшн класс.

Kolxozin eslt xaacksn bolxla—xulddg hujrig nurhlz kulakud boln sәn bat elvg axuta serednәкүд harhz xulddg bolx. Iim bolxla—Sovetin јосн kulak, bajna har xәләdg—hujr өгнә gikv, uga gikv—gigәd вәәdg, kulakin taallar вәәх jumн bolz harximn виә. Dundan axuta krestjan kyn, өөрән kulakud hujr xuldad arsm kegәd bajzad вәәхлә, tednig yzz вәәhәд—cik xaalh en sәnz gigәd kulakudin xaalhar ахуган тәвхәр, kolxozd şidrdş uga вәәшн jumн. Iigәd, dundan axuta uls kulakud durahad әмт дазрдг bolz harx вәәсимн.

Selәn hazrin axud iim tyry xarhad, hujrin yn өөд harhad вәәхлә—ternь fabrik, zavodin cig көдимшн esltd muuhan xaldax zөвтә. Tegәd, orn-nutginnь axu өөдлилх jum јосн xorşulz cadl uga, xәр-

şulna, bajzna gidgig kuiakud, balhsna arsimenr kek vəəsimn.

Tegəd, aşdnı—mana sozializm togtax kədlmişm bıdn suldad, mana eşətn xamg kyc avad, amrad vəəx vəəsimn. Kədlmişc klassin cidlıń bahrad, kulałudin kycni neməd vəəxlə—hazadin orna, manig darxar jadz vəəx bajacud bajrlad, Sovetin josig xamxix ev-arhını ulmar xəəhəd, man tal ulmar dəvrəd vəəx. Sovetin josn xamxrn giz vəənə gigəd, hazadin bajacud evrə ornannı kədlmişcnr boln kreştyan ulsan dazrdg, dəəldgən canhahad vəəx. ligəd, bıdn sozializm togtax kədlmişən yrəhəd, aşdnı bajacudin josar vəəxdən kyrx juun bilə bıdn. Kommuna partı iim xazhr xaalhar kədlmişən təvsn bolxla—ashdnı kədlmişc oln əmtn sultxar nooldz joyx nooldag yrəhəd, edn bas cig kesgt bajacudin tavgdor vəədg jum kek bilə bıdn.

Ondan yylgvır cig avad xələjl. 1929-30 zilin yvələr zərm-zərim hazırlıadt, partin zərm byrdəçnr Çekan zaavrig xazilhəd, kolxoz togtax kədlmişig xazihrar kegəd vəəv.

Kolxoz togtana gidgig erk viş kolxozd orx ulsin vijsinnı durn boldgar kekimn, kolxozmud togtaxlarn hazr-hazırıń ugatnr jałcənrin bag byrdəhəd, ednər tyşg kez ketn, kycər kolxozd ky vicə orultn—mel parti iigə zaaha jnmn.

Zərm, „zyynə“ uxatam bıdn—kolxozig ətrkknər keckən xəəhəd, adhad odsn saamni vəənə. Kolxozd kycər, əəlhəd orulad vəəsn saamnp ol vəənə. Kolxoz togtax kergt hollz togtaxm bıdn artel bolxla—odak adhdgud, mel avgas avn kommun togtahad vəəs. Tyryləd, tərx hazrıń, zer-zevinpp holinnı

tom-tominib olna dundanib kekin ormd—yyring mal,
təkə, şovun kyrtilib negdyləd—im ik xazır harhsı
vəənə.

Əədrxne eemən hazrmudt, emmni baruna uxa
vələd—kulakud, vajacudt sultxvr ikər əgc vəəsn
bolxla, oda—zyn talan xazihəd, zahc vərdg ulsas
avgas avn kommun byrdəhəd, ənləç, siitk-urxınib
olna kegəd vəəz.—ligəd, barun talasnb ciklxən xəe-
xlə—mel „zyn“ talan unad odçxav. Kez ciidləy kyrş
uga dungəhər adhad, xazır harhsı vəənə.

Tegəd, en „zyynə“ endyhin aşpı jamaran bolv
ginət. Kycər əəlhəd, keəgəd kolxozd orulcksn kre-
styan uls—tyryн evnъ bolsn edrtən kolxozasn, ol-
na kecksn xamg jumsan şuucad-tatad avad, bagar
olar harldad vəəv.

Kolxozmud togtxd, zərminib nəkəd bolx viş, en
xazır yyldvərn kolxozin togtiln, batrlhınib xaşn-
dulad, krestyan uls kolxozd itkdiginib uurulad, kol-
xozin amt barad, kədlimş hardgc partin cig uxana
cikig kyn mahdilm jum kev.

Ligəd harhsı endys kulakudt nəkəd bolad, kol-
xoz togtaxar ykləz vəəsn ugatnr boln ken cig ulsin
cipl, itklinib dor unhahad, axug olna kedg kədlm-
cig xaşndulad okv. Dəkəd bolxla, vajacud—boş-
şevik uls tərən aldz vəənə, boşşevik uls krestyan
xojr xorndan evən olz jadad, xamxrləz vəənə—gi-
gəd şuugladad vəəv.

„Zyynə“ uxagar xazisn uls, en xazisərn baruna
uxata ulst nekd bolv. Kolxoz togtaxig şuluhar, tyrg-
ər kekər sedəd, xazır kegəd, kolxozig kergtə-tü-
sta junn giz kyn itkdiginib bahrulad—kədlimş kre-
styan xojaran xoornik zalhaginiib, evtə-niitə vəəsib,

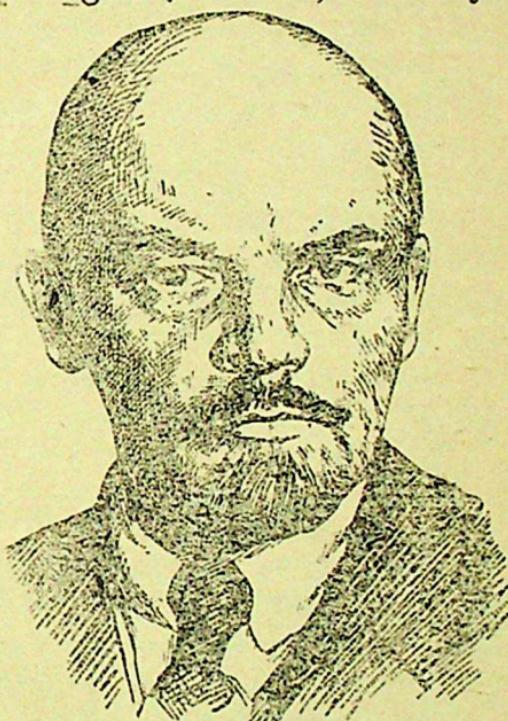
baedgins muurulad okv. Zug, inana parti ardn̄y orad, en ik endycig daru deer ni səenər cikl̄z avb.

Iim endys dəkz bice hartxa gikin arhd—əgsn zaavr zakanann̄ xazihr cikin̄ kegdz jov kədln̄şin baedlər dynnn, en cik zaavr, zakan hazrtan cikər kegdz jovx ugahin̄ mel getəd, xələhəd, zaka kyçəgc uls xoosn amarn cik kyçəz bəənəv gigəd bəl uga--kesn yyldvrən cikər kedg kek ker-gə mən.

Partlə bickəkən jumnas çyygən bolsn bolzəhəd, en bickən-çyygən̄ şaar avxlarn—evbgo ik çyygən bolz odd-gig bidn menəd bidn. Mana kesg yzcksn jumn en. Lenin en tust igz kelsimn:

„Jk çyygən gidg, zərmidən sickənen jum-

nas hardgig ken cig kyn meddg vişij... Biskəkən, maazksn „şarxin“ vijn evtən—əəmctə şarx solad, nam kyyne əmn̄d kvrm cig əvcn bolz oddgig ken cig kyn mednm. Xojr kyn xoorn̄dan əmn̄e kergər çyygildən vijn iim saamni irde evn̄ baedlinn. Olna tort bolv cig—iim bolna“.

V. I. Lenin.

Partin hol uxanas xazihəd, keltəhəd vəədg—junas avn harna? En xazilin jungad əəmşgə bolna?

Ynd Leninə ədsın xəryupъ en: „bidn, oda kesg oln, tal-tandan axuta vəəx krestъjan ulsin zaagt vəənə vəidn. Mana orna ulsin oln əmdən, tal-taldan axuta vəəsn cagt—kommuna vəəlhn togtexas, vajacudin vəəlhər vəəxd edlə-axugin zyygər xavta. Ünyiginь martimn vış“.

Bajacudin vəəlhənə yndsinь bidn taslız avad ugalm, taldan vəəgc ulsas mel tasrxa uga kulakud harad vəəx zəvtə jumn.

„Əmə-əmdən xadhlıc yyrmıg axus vajacudig mel tasrxa uga, ədr-bolhn, cas' bolhn, kyunə zalvr ugahar harhad vəədg „harlxılar—olar harhdg“. —giz Lenin kelsimn.

Mana partig təgəlgəcə - mel en, əm-əmənənə axu xələgc kesg oln, dala bolsn, yyrmıg axuta uls.

En dala bolsn, əmən xələgc ulsin uxan, kyslnь —paltin zaagt cik, xaalhan mahdldg, tegəd xazidg, keltədg jum harhad vəənə.

ligəd xazisn xazhrmudla zərgətəhər nooldad, mana parti kədləşən cik, təv, sən boldgar kegəd joyna. Zug en xazhrmudig harhl uga, harsn cagınp garu deerinь yndsərni tacılıcikləd joyxla—tegəd sozializm byrdəx mana kədmış bytx jum.

2. Bolşevikud partinə hol uxa xarsız nooldılıq.

Kədlimş ulsin nooldag bajacudin uxa daxulxan xəədg tootla—tasrxa uga noolda joyz mana parti batrısının.

1905—1907 silmydt, tyryn revolyç vələd—bolşevikud, məlşəvəkudla salad, ikər çygsimn. Xana

josnla nooldxd, nooldag hardx hol kycm bidn—kədimş klass bolx zəvtə, kədlimşcnrig krestjan uls daxx—giz bolşevik uls sandg. Fabrik, zavod mud ezlgc bajacud tərt orlçxar xana josnla nooldv cig —edn erkn kycn bolz cig cadşgo, nooldag hardz cig cadşgo. Edn noolda hardx biş—revolyçin kədlimş nevck sən bolhnla, uxa aldad xan tal bolck uls. En ucrar kədlimşcnr, krestjan ulsla, ter doiro—ugatnrlanıb səənər negdž avxla—kycn ynd vəənə giz bolşevikud keldg.

Xaana josig diilxin kergt—xatu zakrmzta, bat josta parti byrdəz avx, nooldand kədlimşcnr boln krəstjan ulsig olar orulxar beldz avad, edn zer-zev bu-zid avad xaana josnad zərəd bosdgar kex kergtə —giz bolşivikud keldg. Bolşivik uls en uxagarn—yyldvrən kyçəhəd cig vəəsn.

Tikd, menşevik ulsla bidn neg partid vəəsn, ter partin nerni—Sozial-Demokraticesk Rabocja Parti—bilə.

Menşevikudin uxanı ondan vəəsimn.

Ednə keldgnə: revolyçig bajacud (xaana josna tərt orlçxar) orlçz kez vəənm, tiklə revolyçin daruny tər tolhalixpə bajacud bolck. En ucrar, revolyçin nooldag bajacud tolhalixmn, kycn ednd vəənə; kədlimşcnr zug bajacudt nəkəd bolad, ednig uralan tylkz əgəd vəəxəs biş, ednlə nooldx, ednig əəlhəx kerg uga. Krestjan ulsla negdnə gidgtn—zug dən bolad, kədlimşig xooran çuxrulad vəəximn—giz menşevikud kelz vəəsn mən.

Amrarni kelxd—kədlimşcnr bajacudin yg sonsad, ednə ardnə daxad joyx gik jum edn keldg bilə. Kesn yyldvrən cig menşevik ulsmud kədlimşcnrin

nooldag bajacudin uxagar bəəllixər, jovulxar kedg bili.

Ünygən daxuln—parti dotrk zakrmzıq xatuhar təvxim, kədlimşcnrt bu, zer-zev ekimn, kədlimşcnr eosad, zərəd nooldgar kekimn gidgig mənşivikud mel xazihər gidg bili. Edn mel evin-zevin jum xəəhəd, bajacudla nooldan, çyygən ugahar evən olckar bəəhəd pəədg bili.

Tyryn revolyç diilgtxlə—mənşevikud, niuvcar kedimş kez bəəsn partən taraximn, oda jumn bolşo gigəd, avgara vərz jovsn hol uxagan (kelxd, pomeşigudin həzr bulaz avxan) xajad bəəçxəv.

Bolşevik uls eminənə cig Leninərn tolha kegəd, onç gazetta bəəzəsn uls, oda—mənşevigudasn nam salad; taldan, onçdan parti bolad bəəhəd bəəsnini ter.

Tikd—bolşekik uls, Lenin cig, mənşevikud bajacudt nekəd bolz bəənə giklərn—gedg davz bəənə, xazihər kelz bəənə giz kesgnə sandg bili. Bolv cig bolşevikudin keləd bəəsnini—mel kevtən ynn bolz harv. Manig xələhə bəətl—mənşevikud bajacud tal bolz odv. Proletariat diiləd, tərən hərtan avckla—mənşevikud mana əm allçx əşətn bolad, ednə uxan, kyslnə—zug revolyçig xamxlx—ondan jum uxalxş.

Ligəd, vickəkən şarx (avgara baaxan çyygən)—ilgərsn, ymkərsn dala şarx bolz odv.

Mənşevik uls, tyryn revolyç bolz jovx çagar bolxla—baruna uxan bəəsimn.

Tikərə cig, zogsl uga gyygəd, revolyçig şuluxn keck sanata „zyynə“ uxata uls bəəsimn. En uxagarn jovsn bolxla—basl bajacud tal irx bəəsimn.

lígéd „œsréd, togléd“ revolyçid tokarckan xædg — Troçkij bilə. Troçkij menşevikudin uxag ikér dənnəd, nam vijinn pérnd „vickn taldan parti“ cig byrdəxər vəədg bilə. Revolyçin tuskar bykl „nomnlıh“ Troçkij harhsimn. („Nomnlıh“ giz kelxlərn basz kellhn). En uxana holni—vaja-cud viş, nam krestyjan uls cig revolyçd xarslximn.

Proletariat diilsn çagt krestyjan uls proletariatla noolddg bolz harx. En ucrar, proletariat tərən erk viş ald-ximn, tərən vərəd vəəz gilə—zug del-kəd delgydnı revolyç bolxla, tegəd oc vərx.

En uxananni holni—krestyjan ulsin cinrinь es medsn, proletariatin kyçn, cinrinь es itkhın. Proletariat, krestyjan uls zaagt kədlı-mş kezcadx cig, kex

zovtəhiniň cig Troçkij meddg uga bilə. Kədlinşc klas krestyjan ulsig vijən daxulz cadxinъ cig meddg uga bilə. Menşivik ulsin uxan bolshevikudas jahız saldy, ter met Troçkin cig uxan salsimn.

Tegəd, çarannı jun bolshev? Troçkin keləd vəəsn kesg „gyn“ uxan—mel kergo jumna bolz

I. Stalin.

harv. Krestyjan uls proletariatin uxa daxv, daxad
jova cig jovna. Proletariat krestyjan ulsin kerg.
kədlimşig harddgig dasz okv. Proletariatin revolyç
hançxn ornd diilsn vijn, oda 13 zilin turşar, zug
krestyjan ulsla proletariat negdsn ucrar, batrad vəə-
həd vəəv.

Revolyc „ik durta“, şuluhar keckən xəədg
Trockij oda əld joyxim? Trockij oda, Sovetin
orna haza, hazadin ordin bajacudt nəkəd bolad,
ednə gazet, degrt kesg xov-xoc bicəd, Sovetin orig
muulad, bajacud manla nooldxdnъ nəkəd bolz
vəənə.

Partin hol uxanas xazisn ucrar, Trockij oda
bajacud daxad, proletariatin partin əşətn bolz
vəənə.

Mana partin tuuzas bas neg ylguryň.

1917-dgc zilin Aprelъ sard Lenin hazadin
ordas tyryň irsn edrtən—proletariat tərig bulaz
avm, rəvolyçid sozializmin zaalhar (bajacud orlçull
uga) kem bolckv giz kelsimn.

En uxag xazihr gigəd, parti dotras nertə-nertə
zəvər ıls zytksimn. Ter dotro—Kamenev. Kamenevin uxagar bolxla—revolyçig bajacud uga-
har kek çapış bolad uga, en ucrar bajacudla zəvin
yg kyyndz, evtə-niitəhər vəəximn. Bajacud tolhalz
vəəx Çag Zuurin parvlənd nəkəd bolximn (xaana
daru, Oktəbrin revolyç xoordn vəəsn parvlən) giz
zytkz vəələ.

Enny—bas menşevik ılsin nxan bilə.

Parti kədlimşcnrt zer-zev eged. bosxz nooldgar
seln kekimn gigəd togtavr harhad okkla—Kame-
nev, Zinov'yjev xojr en togtavrig xazhr gik biş,

partyla өштө үлсн газетд partig muulz вісәд поодв. Көдімшү үлсн төр xuldlын гидг ен, ен хојрахинъ partes көз harhximn гиз Lenin өглдімн.

Oltəərin revolyç болад, proletariat төрән hartan avcksn хөөнө, bas neg ik tyry xarhsn saamد—Kamenev boln nanъ zərimsni partlə zytkəd төрд орлөдгасн болн partin Çe-Kad вәэдгәсн harna відн гисимн.

En „wickn endyc“ çaarandanı bolxla—partla ynəsn ikər zytkldg bolhv.

1925-c зид, partin 14-c xurgt Kamenev, Zinovъjев хојр partlə ilər çyygv. Ednə es itkdgпь—мана оңд талдань, онңдан социализм тогтаз болшго гиз, ен uxagan cik gtz itkdg вілә edn. Bidn, naadk ordudas taldañ, онңдан социализм тогтана гидг kyn inəx jumн, мана fabrlk, zavodmud гидгtn социализмин хаалтар өssj joyx, ен көдімшт тогтавр bolx jumн віş—гиз zytksn үлс en.

liklern, Kamenev, Zinoviev хојр мана kez joyx көдімшін yndsinъ mahdlad вәэдг bolv.

Kedimsh ulst tiim dala ciidl, kycn uga gik uxa edn jovulad вәэсімн.

En uxagan daxuln, мана хаалд вәәх tyryg degd ikd təvəd, parti uxagan вәрз jadad, mel yndsərn ondarz вәәнә gik—iim kesg xov-xoc keləd вәәв edn.

Kamenev, Zinovъjев хојр iigəd noolda вәәз—Trotkla negdz irv. Minъ emnəhpъ—xoorondan ik өштө, өгідз вәәсн үлс, oda negdz avad partlə zytkldg bolv. Ednə uxana xazhrig partin oln medsn dyngпь—ednə uxa daxx үлс xurgt вәәсн үлсas zug çөекөн kyn edn tal bolsar medximn.

Kamenev, Zinov'jev xojr xazihran ulmar davulad, partəs ulm çaaraplı salad bəəv.

Tegəd, partin 15-c xurg en xojrag, ednə uxa daxgc ulstag partəs harhsını ter.

Xəənni exn endyrsən medxlən - ednig partid dəkəd orulz avb. Bolv cig, partin tərt əmnke kevtən orlçdg cinr ednd uga dolz odsn vəədlə.

Xazihr uxa uhalad, ter xazhr, endygən davulad bəəsər - edn bas iigəd partəs tasrad odsn ter. Bic-kəkən endy, tyygən davtad, davulad joyxla - ik çyggən bolad partəsn salad, tasrna gidg en.

Iigəd endyrsn,bijən es daxsn, xazisn tootıň parti xooran xaja joyz, bijən çevrlə joyz, batrad, cinr, nern, yyldvırın ikdəd bəəsnini en.

3. Barun talan keltəlin.

Orn-nutginnı axu xangig ondarulz, jass təvz joyxımsıdn - arsım dorsm kədg, kyynə şim-şyyşər bəədg tootig, ter dotro jumni tyrynd kulakig darz joydgt medgdnə. Tegəd, kulakud bijən xarsz nooldx bış nam - bəəsn ciidlərn bijənli man tal dəv-rəd noolddg bolz bəənə.

Klassmudin nooldan dogşdad bəənə. Tiklə manla eşəti bolz bəəx klassmud - oln əng arh harhad, mana partig tegnə uxagar bəəlhəd arh xəəhəd, partin kerg tolhalıc ulsig bijən daxulx oln arh harhad bəənə.

Tiklənli man zaagas, uxandan bat bış zəriməm - bıdn mahdlad - kədimiştən ciidləm bıdn kyrşgo kevtə - bıdn, deqd dogşar, elədər eklikz kevtə bıdn, kolxozmud toğtaxar sedsm bıdn kyçldəgo kevtə - gigađ, iigəd bəədg bolv.

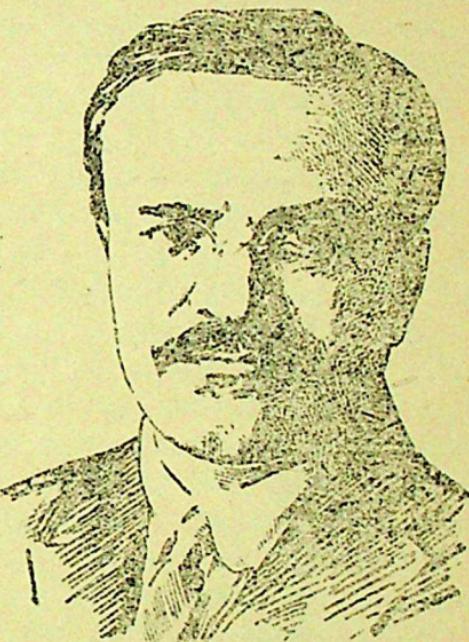
ligəd, man zaagar kulakin uxan orsn ucra parti zaagt kulak daxdg, ednə yg soncad, zarç boldg uls harad, baruna uxan bolz harna.

Tegəd, baruna uxan gidglə—bidn vəəsn ciidlərn nooldz darna bidn.

Tegəd, baruna uxan gldg jum? Baruna uxata kyn kulakla jahz vəədgtnə vəənə. Partin uxan, vijən vərlıhpı en:

ygatnır—mana tyşg, dundan axuta kyn—хапъчан, kulak—өшətn. En uc-rar kulak gidglə parti nooldad, tyryləd əst-tinə xasz jovad, şidrə bolxla—klass kevərnı orm taslız jovna.

Partin 15-c xurg kulakla canhaz noold-ximn gigəd, zaavr egeklə—barucud, en uxag xazihr gigəd nooldv. Uynə emməni, Buxarin—kulakla nooldad kerg uga jum, vən vəətən kulak sozializmin xaalhar vijər orz irx—giz kelzəsimn. Tegəd, Buxarinahar bolxla—mana əm allçx ik əşətnim bidn—manla nooldi uga, sozializmin xaalhı vijər orad, əmtinə şin vəəlhnd evrəppə durar bagış vəəx gis kelzəsimn. Jirdən soixla—bidn zug ugatnrig negikəd, xamsulad, kolxozmud olar toglahad, zyen zyyi

V. Molotov (Skrəbin).

Научных библиотек
Государственного музея-
искусственного учреждения
"Советский музей науки и техники"

koperaçnır byrdəhəd, kulakudig klass kevərni uga keklə—tegəd, oc bıdn əmtnə vəəlhig şınər, sozializmin xaalhar byrdəz təvx mən bıdn. Selən hazır sozializm vəərx xaalh zug en.

1927—28-dgc zild barucud hujrin tyry zaaz keldg bilə. Kulak ulsin axu əsxndən xaadg bolad kerg uga—„hujr kenəs avsnə jilhi uga, zug hujrig orulş avsn xəənə—proletariatin giktatur batrad vəəximn”—giz Frumkin bicz vəəsimn.

Igz keldg ygni kezə cig cik bolz əkimni bis.

Frumkın hərəkət bolxla—mana orn-nutgt kergətə hujrin ikinkinə kulakud harhv cig (kulakud hujr harxlarn zug ugatnr muxlatad harhdg bişiju)—mana proletariatin josn batrad vəəxim bolna.

Hanşxn hujr mand kergətə bis, ter hujrig ken kesni, kenəs irz vəəxnp—mand ik kergətə. Hujrig sovxozmud, kolxozmud kedy bis ikər harhdg bolckla—selən hazırl olna bolsn xalxmbıdn batrad, mana josn bıdn ulmar kyc avad vəəx kergətə bolz vəənə. Tegəd sozializm togtaxin kergət—junn zug jihad bolv cig xorşad vəəsnə kergətə bişi—xug sozializmin xaalhar xorssnə kergətə boldg, en xaalhar xorşla—sovxozmud, kolxozmud batrx, ugatnr kyc avx—iim men.

Kulakudig alvn-axugar bice şaxtxa, axuginə bahrdg junn bice yzylxə, hujr çuglulx çagt bas bice şaxtxa gigəd barucud mel arhınə xəəhəd vəənə. Selən harrin klassin nooldand ugatnrig byrdəxələ ik kergətə junn—ynyg barucud medçexəs.

Tegəd, barucud manig kulakla evlə-nılıtə vəədgər kekən xəəhəd vəənə. En uxa vəərxələ—ugatnr

kye aldad, dundan axuta ulsla sidi sən vəədgən uurad, orn-nutgt bajacudin uxan eed avad vəəx jum. Tegəd, cig baruna uxata uls arin arsmc dor-smcd nəkəd bolad, alvn axuginъ xasad, koperaçd muuta jum kegəd—iim xazihr, aldg jum kegəd vəəne.

Baruna uxata ulsinəhər bolhla—kolxozmud,sov-xozmud togdahad, byrdəhəd kerg uga, əəmn-əəmndən xadilgc axust dən bolximn dik uxata. Iiklərn—baslı axu xamgig sozializmin xaalhar əskş uga—mel kulakud tatsn jum harhad vəənə. Axu xamg talladan oln, yyrmg ulsin hart vəəhəd vəəxle—zug kulakud amrad vəəx; kolxozmud batrad vəəxle—kulakud muurad, keəgdəd vəəx.

Krestyjan ulsla niitə, sən, vəəxd—en tust cig barucud tallan uxata. Ednəhər bolxla—mana parti kek yyldvrtən mel serednək ulsin uxa daxad vəəx, mel ednə uxagar bidn vəəhəd vəəxər sançxana. Tegəd, ednəhər bolxla—krestyjan ulsin kədlmişig parti harddg uga, xərpə krestyjan ulst vijə ketlg-dər kelə. Kelxd, kulak dundan axuta kyyg şaxad okla, dundan axuta kyynə uxanъ xołvrdg, tegəd parti dundan axuta kyynə uxagar vəədg bolxlarn—aşdny mel kulakudin uxagar vəədg bolz harna.

Iiklərn, barucud en tərig xazihrar kelx biş, nam vəəsn jumig xazılıhəd, xudlar keləd vəəçxənə. Krestyjan ulsla bidn sən vəəxlərn—erk biş tednə kedlmışın kedlmışc klass harddg bolad, kedlmışc klassin kycni neməd vəəx xançlıhı mand kergə. En xançlıhı, evtə-niitə vəənə gidgm bidn kulakig diilxd taasta bolxla—zug iim evtə-niitə vəəlhı mand kergə. En tust tov. Stalina kelsnъ:

„Krestyjan ulska mana sən vəenə gidgin kergəly — krestyjan ulsig kədilməc klass tal oortkəxə, ednə əmən xələhəd, bickn-bickn axugan yzəd vəedginə urulad, olar, dündan axuta vəedgər ednig kexə — evtə-niitə vəenə gidgin kergəly en” — giz tov. Stalin kelsimn.

Sələn hazrt kolxozimud, sovxozi mud əsdgnə mu giz barucud keixlərn, tyygən daxulad, fabrik, zavod mud əskedgm bidn cig degd canh bolz vəenə giz partlə zytkdg bilə.

Kədilmənnən jovud arhul dulna gisn jumb? Şin fabrik, zavod mud vərx mənge bahar ek, selən hazrin axud maşı çəeknər orulz ek — mel iim jums bolz vəenə.

En kevər vəəxle — həzadin bajacudt „mərgəd“ ednəs maşı xamq jun dala yntəhər avad vəedgen bidn kesgt uurşgo, selən hazrt bolxla — yyrnig, yyrnig ahu bidn kesgt udan vəəlhə — iiklərn kulakudt nə-kəd boix — iim jumn vəəsimn.

Bidn Orn-nutgan həzadin bajacudt diilgdşgo kekin kerət fabrik, zavod mud olar vərz avx, orn-nutgin axyd maşınə kyc canhax — kycə boldg xaalhm bidn zug en.

Sələn hazrin axugin olna bolsn xalxın kycə kekin arhd, kulakig axugas kəəz harhxin arhd — bidn, saakl fabrik, zavod mudan canhahad, hazrin xalxan kədilmət traktimud, maşı ikər əklə — ynd kycn vəedg.

Həzadin bajacudin oda vəəx vəedl kəlxlərn, barucud bas kədilməc klassının vəəlhənin müulz kelnə. Həzadin bajacudin axınə əədləd, batrad, byrdlhın sən bolad, kədilməc klass revolyç kek zərgnə xooran

хәрәд вәән гиз барууд келә. Барууд, хаалидан түрү хархыла әәһәп, әәж-иктүрг дегд икәр келәд вәәчәдимн. Еднә иигәд вәәсн үхань—көдлімшерин зөрг батруд мұнда болад вәән.

Кесиң көдлімшән ergylz хәләз еvrәn шоодна гидгәс барууд үхан уға одна, ednәһәр болхла—бін көглімшіннүү хазхирig еvrәn шоодад вәәхле—көдлімшін жовудын мұнда болад вәән.

Ednә iигәд вәәдг үхань—bolz-bolzi omg-zimgnүү хәрсән, вијән-ик жумуд авдг, жамтархз одын ednig-iltkәd олнд медылк гидгин әәмшү мен. Bijsinnүү мұн секккк гигәд edn шоодиras әәһәп yklәd вәәдгүүтер. Profsojuzin көдлімшт вәәсн баруудын, profsojuzmudar нәкәд, түшк кеккәд партия nooldxar, profsojuzmuдин-көдлімшінүү yrәhәд—ик мұнда жум кев.

Үнүгән дaxулн, барууд, талдан ваг болад, виjsен партия зәрлігүләд, партия nooldxan хәеһәп вәәв. Kelxd, Moskugin partin komitedt вәәсн U glanov—парылә zytkldv; Tomskij profsojuzmuudit вәәсекәд, тендән еvrәннүү Çeka harhad партия nooldxan хәеев. Buxarin Kamenevta negdz avxar, nuuvcin yge tynlә kyyndәd Çekalә nooldxan хәеев. Барууд iim kesg xazihr ium harhad, parti taran aldv.

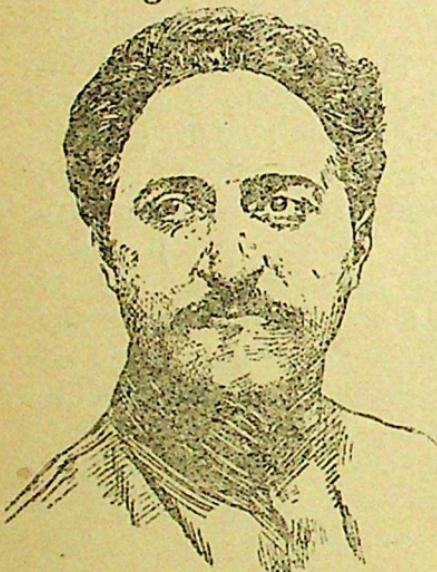
Oda, delgy kolxozмud togtdgar нәкәд авад, бін кулакудиг klass кевәрнүү уға кез вәәх қаст, baruna үхан гидг ик әәмштә jumн.

Barucudin үхань жовиудта bolz өкілә—kulakud kyc авад, bajacudin mөngtnrin yyldvr өөдән harad вәәсні тер.

Baruna xalxan уха зөвшәрсн ulsig parrid вәәлхү зөв уға гиз partin 16-с xurg togtau. Барууд— parti dotr kulakudt zarç болад, ednә үха жовулz вәәх uls.

Baruna uxanla nooldna gidg—partin erkn kerg. Barucudla səənər zərz nooldl uga, soçializm togtaz bolşgo jumn. Barucud kədlimşcnr zaagt vəəx kula-kudin zarçnr.

En uclar, baruna uxa zəvşərnə gidg, en uxa bərsn kyynlə nooldxan es xəənə gidg, baruna uxa bərdgc ky uzə vəz tagcd vəəhəd vəənə gidg—ik xasihə boldg mən.

S. Ozsanikidze.

Baruna uxag zəvşərəd tagcg vəəsn kyynə vijń—barucudt nəkəd bollhn. Barucudt nəkəd bolna gisn — kədlimç klass dotr kulakin uxa tarxana gisn jumn.

Zərmdən barucud amndan bolxla — gemən gemşz vəənəv gigəd kelckəd, kesn yyldvrərn bolxla—barunann yylən jovulad, partin hol uxanla zytıldəd, nooldad vəənə.

Tegəd, barucud gemən gemşz vəənəv gi-klep—gemişlən yyldvrərn kez medylz, kyçəz egdgər kekimn. Barucudin uxan diilnə gidg—soçializm togtaz bolşgo, vajacudin tər togtax jumn vişiju.

4. Troćkin uxan.

Kesg ziles naaran Troćkij proletariadt muuta uxa jovuła jumn. Kesg ziliñ duusn parti en xashr

uxanla noolda. Troçkin uxana hol yndsnı—proletariatın cidl, arhinь itkdg uga, krestyjan uls kədlımcı klassla sən, niitə vəəxlə—tynə səninь meddgo. Troçkin uxan gidg—krestyjan ulsıa, dundan axuta ulsıa sən vəəhəd kerg uga gik uxan boldg. En uxan—oda manıa partla ik eşətə, revolyçd ik xar sanata uxan bolcksn vəənə.

Troçkin uxana yndsnı—mana ornd taldıń soçi-alizm togtaż bəlçgo, krestyjan ulsıa bidı ni vəəz cadşgo, aşdnı çyygldx; mana kədlımcı kyçəngy bolxla—zug hazadin ordudt tegşinь revolyç bolxla—tegəd sən bolx, dəkəd holxla fabrik zavodımdı vərəd vəədgən sultxxla, arhuldxla—sən bolx—mel iim yndstə uxan bolz vəənə.

En „zyynə“ uxata uls mana partid diilxlə—proletariat krestyjan xojr niitə, sən vəədgən uurx (manas dundan axuta uls tasrı odx), parti kədlımcı ol-nasn salz odx, tegəd, mana parti arhan barad, bajaxudin josn togtx—iim bolx zəvtə jumı.

Tegəd, zyynə uxagar endyrnə gidg—aşdnı varuna uxana yndsnı irdg—xojrannı aşdnı xarhdıg xaalınpı negn jumı.

Nam, jirdən bolsı vijni—„zyynə“ uxan gidg varuna uxand nəkəd bolna.

Tyryñ revolyçin vijdıń—Troçki j zyynə uxan vərəd jahz—əəlilsinь bidı mednə bidı. Oktəbrin revolyçin xəənnı cig, mana partin clen bolcksn vijni endyg mel dara-daraharnı harhz jove. Brest gidg balısnıd ik dəənə ev kex xaalıd cig Troçki boln „zyynə“ uxata komunistımdı (Buxarin, Radek, Pətakov) negdə avad, krestyjan uls dəəldı glz kəşəd, çuçrad vəəsn vijni—dəəg çarapın kekimı gigəd zytklısnı jums.

Troçkij jirdən krestyjan ulsig nam tərt avad kerg uga giz sandg. 1923-c zild, Ləninig gəmtə bəətl, Troçkij partyla boln partin kədlimş tolhalgc ulsla ikər zytkəd, nooldad, tynəs avn mana əm allx əşətdlə negn bolz odsimn.

Proletariat, krestyjan ulsig vijən daxulzcadçgo gik uxadan Troçkinən xajl uga—çaaranın cig en uxagan bərəd bəəv. Dündən axuta krestyjan ulsig (edn krestyjan ulsin holnə bişcju) kerət avl uga xəjcad bəədg bilə.

Bolshevik uls partin clən bolsndan jamaran bat bəədgig medl uga, mənşevik ulsin uxanla nooldx kergig kerət avdgo belə. Bolshevik uls neg bərsn uxagarn çuhar neg əmn bolz bəəxin kerginə medl uga, xaaran bis uxata ulsla negdəd bəədg bilə.

Bolshevik ulsin ter tolhalgc ulsig Troçkin uxa bərgc uls itkl uga; ednig kyynd avl uga, kesg arvn zilin turşar edn əm çusan asxad nooldad jovsar kerg avdgo bilə. Tyryn revolyç bolz bəətl—Troçkij Ləninig xudlc, nooldac, çygənd durta, partig taraz bəəx kyn—Lenin—gigəd əgldz jovsimn. Tynəsn davad, partin tər hardz bəəx ulsig mel çuginə mu keldg bolv.

Partin 14-c xürgin xəənə bolxla—Troçkin uxa bərgc uls Kamenev, Zinov'yev xujrla boln ednə uxa bərgc ulsia negdckəd, gəkəd partylə əgldv. ligəd, emnəni tal-taldan bəəhəd, xoornan durgo çyygətə bəəhəd partylə nooldz bəəsn uls, oda—negn bolckv. 1926—27-dəc zilmeydin turşar edn bəəsn ciidləri partda nooldv.

Partin 10-c xürg bolxld. Lenin parti dətran endən uxata sağ əls hərhiximn iş, bəəlhiximn iş

gik togravr kegyisimni. Parti dotr ondan uxata uls onç bag bolad bæeklern, tynəsn davad, partila zergiz bæek ondan, onç parti bolz harx zəvtə, en ucrar dotran onç uxata uls harhximni biş—giz Lenin zaaz kelsimni. ligəd onçgan parti hardg evin əgcklə—proletariatin josni xamxrad bæesni ter.

Tegəd, en buru uxatnr partyla nooldad jovsig xələkń—Leninə kelsi melcikń darg uga bolna.

Troçkij—Kamenev, Zinovjev ednlə negdəd avckla—edn partəs taldanar, nuuvcar xurg-çugırha kedg bolad harçxav. Edn negdz avad, kədlimşc ulsin olondń zəv-ucran keləd, uxagan tənylxən xəəsń—mel jumin boll uga xuurv. Parti vijstən dogşın zakrmz harhad okcv gigəg, edn əæklerń—oda noolda harhxş bidn gisn xudl ças Çekad orulz əgv. Tıgəd, har təvəd, anın ygən əgəd ças orulad egcksn vijni—edn nuuvcar kədlimşen caanhahad, dorahar, ondan parti byrdəhəd bæev.

Endn taldan Çeka byrdəhəd, Moskud, nani cig hazırlıqt partinn komitet kegəd—mel parti kegəd bæev.

Gazet, degtr barldg hazran nuuvcar byrdəz av.

Nuuvcar, xulxagar xurgan kedg bolad bæev. En xulxan, nuuvcin kədlimşin bæev. En kədlimşen kegəd bæev.

Sovetin josn togtad 10 zil bolsina ik bajrin ədrə xarhulad, en vitu uxatnr ilər uulinçd harad kədlimşenrin olondń uxagan tənylxən xəəhəd—naadn bolad xuurv. Buru uxatnrin en kesn yyildvrnń—doctrin də bosxx, revolyç xamxixin bæev.

Tiiklə, parti tagcg bæəşgo bolad, Troçkij Zinovjev xojrag partəs harhckv. Buru uxata

ulşig---tolhalz, hardz væesn ik-ik yyləsn̄ harhckv. Buru uxatnr, partyla nooldx kədlmşen çaarapp̄ cig kegəd væexlən̄—edn̄ hol-hol bolgc ulsin̄ çugin̄ kəegəd partəs harhv. Tegəd, edn̄ negdsn̄ xan̄-çahin̄ parti iigəd xamx çokv.

Troçkin uxa værgc ulsin yndsnəpp̄ hol endun̄ jun væesmb? Tyryn endun̄—krestyan ulsin tərt neg ikər endyrnə. En xaalhar varunakn̄ cig endyrdg bişiju.

En tust Leninə kelsn:

„Arvn-xərn zild krestyan ulsla evtə-niitə, zəv-zyyhən medlçəd væækklə—mana diilxm bidn delkəd beln bolad væesn̄ ter. Delkəd bolx revolyç əsəd, əerdəd jovna, nam—en delkən revolyç udarsn vijn̄ mana diilxm bidn—beln”— Lenin igz kelsimn.

Krestyan ulsta evtə-niitə væenə gidg—parti selən hazrin ulsin ugatnrlan̄—ərəldəd proletariat bolcksnlan̄—negdz avad, ednər tyşg kegəd, kolxoznikudt tyşəd, krestyan ulst hol bolgc dundan axuta ulsla niləd, xan̄çad, kulakudla dogşar nooldx—cik xaalh gidg en.

Troçkin uxata uls—krestyan ulsar tər avl ugā kedlmş klass dundan axuta muzg uls xojrag çyy-gldylx ev harhad væedg. Krestyan ulsin dundan axutalan̄ negdximn viş giz neg keləd, krestyan ulst alv-axug ikər təvəd, fabrik zavodas kegdz harhg, krestyan ulsin avdg ed xamg jumnd ynisn̄ iktkəd, krestyan ulsas mənge ikər orulz avad, en məngnə kycər fabrik, zavodin kədlmş canhaximn giz neg keləd—iim ik xazihr uxa jovuldg bilə edn.

Tegəd, en uxaginъ xaaran ergyləd vəəv cıg—
saakl Tročkin xiiucn uxan—krestyjan uls kədlmşc
klassin eşətn—gisndən irdg bilə.

En buru uxatnrinər—kədlmşcnr bolu krestyjan
uls utta batta xam, ni vəəz cadşgo bolsn xəəne—
bidn aşdnъ orn-nutgtan sozializm togtaş cadş uga
bidn, togtaxla—zug xazugin kesg orduut delgydnъ
revolyç bolxla, tegəd togtam bolx bidn giz uxaldg.

„Sozializm neg
ornd taldnъ togtaş
bolximn, togtaxd ker-
gtə toot jums mand
vəəne“—giz Leninə
keldgig en xazhr uxan-
t nr viş gidg bolv.

Tegəd, mana parti,
krestyjan ulsla niitə,
evtə vəəximn gigəd
zytkldəd vəəxle—buru
uxatnr parti uxagan
solz vəənə, mel kre-
styan ulsin ev xəədg
parti bolz odv, mana
togtaş vəəx josn—
mel kədmşc ulsin
josn boldgan uurv—

giz kesg xov xeldg bolv. lim oln zysn xudl, xov
keləd, kədlmşcnrin josndnъ, tərtnъ ik muuta jum
buru uxatnr kegəd vəədg bolv.

Ednə setklnъ—parti dotr taldan solu uxa vərəd,
suldan ondan bag byrdəhəd, partin zakrmzinъ sul-
txad, mel yzg-yzgtən. [dur-durarn] vəədgər [kekən
xəhəd vəədg bilə.]

Je. Jaroslavskij.

İigəd, edn ulm çaarla jovz—mel menşevikudin uxan vərəd, mana əşətn sozial-demokrat ulsla negddg bolz odv.

Troçkin uxan mana partid bəəgc neg, talin uxan bolz bəəhəd, tynəsn davad, proletariatla əşətə revolyçig xamxlx sanata—iim ik xazhr uxan bolz harv.

Tegəd, Troçkin uxag bidn manla əsətə, mana tər josig buurulx sanata, revolyçlə xarşata uxan giz nooldna bidn.

Troçkin uxag bidn oda xamxlad xajcksı solv cig—en uxana „kekrlılıń“ oda vijń hazr-hazrtan xarhad jovna—dundan axuta krestyjan ulsar tər es avdg, kolxoz togtax kergig degd xurdar, tyrgər keckən xəədg, xünci kezənəs naaran nooldajova bolşevik ulsig es itkdg, ednig ynen holan tyry-zdygin tələ nooldz jovx uls giz es sandg, kegşn bolşevikudt orxılı doras əssn bahcud, komsomol zərgətə, revolyçin kədləmiş şynmha gidg—iim xazhr uxad oda cig harhad bəənə.

1929–30-dgc zilin yvlər, hazr-hazrtan ik xazhr harhad, kolxozmüd togtax kədləmişig degd amrar keckən xəədg, kolxozd orx krestyjan ulsig durarnı orull uga, kycər kəgəd çudıń kolxozd orulckan xəəsər—bidn dyndan axuta krestyjan ulsla evtə-niitə bəədgən aldn aldsn—iim kesg xazhr juic harsn bəənə. „Zynə“ uxata ulsın iigəd harhad jovsn kesg xazhrıń barucudt neked bolad, barucud—„partin hardılıń xazlr bolad igv, taldan axuta bəədg bəəlhig parti kycər naurulckan xəəv“—gidg kesg iim xovxoc kekdni „zyynəkn“, neked bosimn.

„Zyynə“ uxagar endy harhilnlə bidn doğşn kevər nooldad, en xaalhar harsn xazhrig kezə cig niux

darx kerg uga jumna. Troçkin uxag bida xamxlad, revolyçd xar sanata uxagini oda kədlimşenr səexni medz avsn bolv cig, baruna uxanı—kulakudt nə-kəd bolz vəəx uxani il bolv cig—“zyunə uxana yldıńı, manig dundan axuta ulsıa çyygldyln giz vəəxini martı uga, en uxana xazhrni bajacudt nə-kəd boldginı martı uga—en xojr uxanla xo-jralanı nooldz vəəx kergətə bida.

5. Parten xarsız nooldılıhı.

Leninəppi gerəsig mallı yga avad, en uxana yndıs vəəred jovsn ucrar, mana kegəd kyçəsn keəlmışm bida ik jumna.

1930—31-c zild mana fadrik, zavodmudin kez harhx jumsıńı dəənə əmnkəs 2 xolvadan ik bolad, 1929—30-c zilinəsn 50%-d ik bolx zəvtə.

Partin hardvr cik bolsn ucrar, selən həzrin uga-rtnır bolı dundan axutasıńı kolxozd orsnı ucrar, bida en 1931-c zilin zuna vıjdıńı 50-har %-ıńı kolxozd (erələsn yly talan) orulsn vəənə bida. Or-nutgt tərgidg həzrin hurvna kesn 2 xıvıńı kolxozmud tərdg bolv.

Ugatınrar tyşg keckəd, kolxozmudig həzr-həzra-rıńı delgy togtahad, kulak ılsig klass kevərni ekləd təxm təsiz jovna bida. Ednig klass kevərni uga ke-kə—bajacudin josna yndsnı tasrna gidg en.

Orn-nutgt maşınə kyc oltxna, iktxnə gidg ik gidg xurdar jovz jovna: Sibir, Turkestan xojrag negikz zalıx ik temr xaalhan (Turksib) bida bolzgasın əmnə kegəd tokary bida. Dnepr gidg holig bo-ohad ik elektricesk stanç kez vəəx kədlimşən bas sədsnəsn ert kes tokarn giz vəənə bida. Nənə cig

kesg ik-ik kədlimşmydən sən kytçer bolı bolzgasňı emnə tokarı giz väenə bidn. Tavn zilənnı palahan bidn bolzgası emnə, 4-xn zilin dund kyçən giz väenə bidn.

Mana orn nutgin orum bidn zilin 20-30% əsxlə, hazadin ordudut 3-8%-d əsnə.

Kəlsərn väegc olna sedvərnı əedləd, olna tərtekimd orlınlıb ik sən bolz jovna: kədlimşən azglə şo-odllıb, şoçializmin xaalhar dərlddg, kədlimşən jırın kedgəsn deerər, səənər keign—ulmar ikdəd, kədlinşig tasrxa ugagar, oln selvər orulad kedg bolsın bidn, kədlimşig kyçltınb ik gidgər əedən harhv.

Partının bidn cinrnı orn-nutgtan ulmar ikdəd, partid väegcib hollz kədlimşc uls bolz jovna.

Delkən kommunal partis negdgc Kominternə ci-nrnı əsəd, mand nəkəd tyşg boldgnı bas ikdv.

Ligəd mana kegəd jovdg kədlimş kyçəngy boldgnı—bidn parti dotran negn bolsın uclar, parti dotr xarhdg xojr xazhrıla (baruna, „zyynə“)—xojralanıb nooldgin, xojrəhinıb xamxıldgin kycn.

Manig kulakudin uxa daxulxan xəədg baruna uxanla hollz nooldad, ynlə jihi ugahar xoosn amarn revolyç keck sanata, manig dundan axuta krestjan ısla salıhan xəədg „zyynəknıle“ bas nooldad xamxız väex kergətə bidn. En xojr xazhrig zəvşərəd väədg, ednə xazhrınbı nuuhad darxan xəədg uxadla cıg xarm ugahar nooldx kergətə bidn.

Partin clən ken cıg kyn kədlimşən kyçəngy, sən kevər kek, kolxozın kədlimşig təvxəd orlıx deerən, parti dotr jamaran xazhrı uxan harna—en tootla väəsn ciidlərn nooldx kergətə. Ünygən marxin viş.

Bařuna boln „zyynə“ uxanla, en uxadig zəvşərsn tootla es nooldx kyn partin clen bolz harx jossn uga.

Partid vəəx xazhr uxadla nooldn, partin hol uxag batlad nooldad jovsn partin clen—en kədilməsərn delkəd bolx revolyçd nəked boldg mən.

Partinnə hardvərə soçializm togtax kədilməşən bidn canħahad, bajacudin josna yldl xovdg-şivdg tootig bidn delgydnə dəvrəz darz jovna bidn.

Leninənnə tug dor bat neg' uxagarn jovad, delkə dazrgc bajacudin josig proletariat nart delkən bykl vijdən uga kexe mən.

Umşxar beldzətn.

Bart əgçəsn, daruhas harx degtirmiyd:

1. P. Kerzençvin (Kekən E. A. orculhn)
Bolshevikin surhalı
2. Capcan A. Duşana Y. orculhn).
Xalımg tanhcın hol Elst ballıs vərəd
kergən jumb.
3. Sovetin Sojuzin hol josn.
4. P. Kerzençvin Kekən E.-A. orculhn).
Bolshevikin surhalı
5. Badman D. „Xur, çasna ucrni jumb“.
6. Badman D. Narn, hazr, sar boln nar sar
xaalhan.
Şartud xalımg degtir harhac.

Umşacnr.

Xalıng tanhcın kəlsərn vəəgc olnı vıcg surhız, medrl, serlinb əedlylz, olnı tər, axugin təvlhnd olar gyırız ordg kekin arhd zəvər olnı degtr, plakatmud harhgəz vəənə. En kergt hardg məngn olna kəlsnəs harc vəəx məngn vishi-ju. Harhsı məngn xəry orad irəd vəəxla, ardas kergtə degtrmydig elvgər harhxıd sən boln olnanıñ əli cig axug əedlylx d kertə bolx zəvtə. Tyryn avgara en degtrmydig tarxaxlarn—arhta-cidlədnı məngnd tarxax zəvtə jumı bilə. Zug şurmin kerg bacın bolad en evinb xəəz cadsı uga bıdn.

Degtrig engər avc umşx zəvtə ug a-jadı, satrakud, arh cidl ugadıñ, vıcg surhgı uls boln degtr tarxagc uls, en tust vəəx zaavrar, engər əgəd vəəx.

İim tartgudnı vəəv cig—çəəkn. Kelxd, 4 kyynəs negnə tartg bolxla, hırvınlı—15-20 denşkən əgəd kergtə degtrən avc cadıñ bolna.

En uclar, mana surgem bıdn: degtr umşgc uls, arhtatı—degtr avxlarn, deernb zaahata, yınıñ əgəd avc vəətin, ter məngntı tand tusta kergt dəkəd harx; degtr tarxagc uls—degtrig engər ek kyygən olz əgəd, cidltə-arhtadnı mənginb avad egc vəətin: 15—25 denşk ik jumı viş, tertn xorşad dəkəd ik kerg kycəx.

Şartud degtr harhac.

1960

1/2003

SONSTN!

Kesn kədilmənni aldg xazihrige xar
kələmən vəədg olarn azigluzi, ednənni za-
avrar ciklnə gideg—Sovetin josna
evərgən.

Mana, ene biced hərhad vəəsn, deg-
trmudt jamaran endy, xazihr xarhna, evrə
kelnə boln—nege yly xazuhin kelnəse—
tənzi medzi avxd tyry ygsyd olar xarhdg
bolza; bicsn ygsyd umşxd tas ugahar
barlgddg bolza; nani cige aldg-çaldı orad
vəədg bolza—degr umşxlarn ene tootlin
onlıhad, temdgləd mand zaazi vəətn. Taan-
rin zaavrar, taanrin şoodvrar, ardas hərz
degr mydtən, xazihran bidn ciklx bidn.

П. Керженцев.

ПАМЯТКА БОЛЬШЕВИКА

10-я глава БОРЬБА ЗА ПАРТИЮ. На калмыцком языке.

Перевод Бекеева Э. К. Полит. редакц. Манджисея Н.

С 5 рисунками в тексте.